

Mr PHIP
P rostate
H ealth
I mprovement
P rogram

Repatriation
General Hospital, Daw
Park, SA.

S ponosom podupire
NATIONAL SENIORS
Foundation

National Seniors

Osvrt

Rak prostate se uglavnom javlja kod muškaraca iznad 50 godina starosti i najčešći je oblik raka kod muškaraca, odmah poslije raka kože. Mnogi muškarci znaju za nekoga iste dobi kome je pronađen rak prostate. Tu se postavlja pitanje: koliki je rizik da ću ga i ja dobiti? Trebam li obaviti pretrage?

Prije nego što se odlučite obaviti pretrage, morate malo više saznati o raku prostate, pretragama i liječenju.

Kod raka prostate neke vijesti su dobre, neke nisu tako dobre, a neke su neobične:

Dobre vijesti

- U većini slučajeva rak prostate se sporo razvija i kod mnogih se javlja tek u starijoj dobi i ne mora biti opasan po život. Muškarac može imati rak prostate, a da mu to ne stvara nikakve probleme.
- Ako se rak prostate otkrije i liječi prije negoli se proširi izvan prostate, moguće je izliječenje. Operativni zahvat kojim se uklanja cijela prostata ili radioterapija koja uništava rak, mogu potpuno izliječiti rak prostate.

- PSA test (objašnjenje je na slijedećoj stranici) može ukazati na rak prostate u ranoj fazi.
- Ako se rak prostate otkrije nakon što se proširio izvan područja prostate, može se usporiti hormonskom terapijom, zračenjem i kemoterapijom.
- Ako imate neke simptome kod mokrenja, kao što je često mokrenje ili slab mlaz pri mokrenju, to vjerojatno nije zbog raka prostate nego zbog dobroćudnog povećanja prostate (povećanja koje nije uzrokovano rakom).
- Dobroćudno povećanje prostate se ne "pretvara" u rak.

Ne tako dobre vijesti

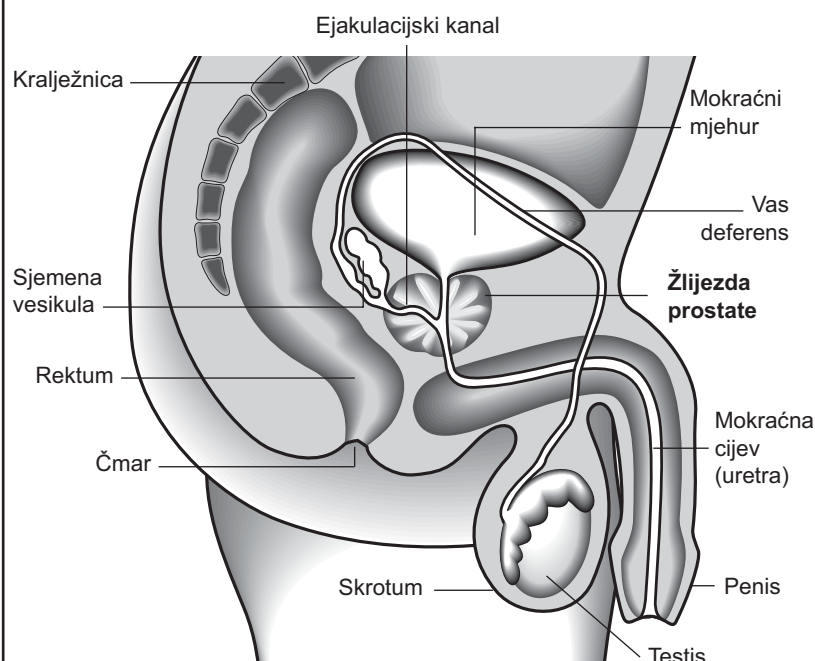
- Prostata se nalazi odmah ispod mjehura, okružuje mokraćnu cijev i blizu je živaca koji su važni za erekciju. To znači da liječenje može utjecati na potenciju (sposobnost za erekciju) i uzdržljivost (sposobnost da se "zadrži" mokraća).
- Kako ove vrste raka rastu različitom brzinom, nismo uvijek sigurni koji rak u ranoj fazi predstavlja opasnost i prema tome je li potrebno liječenje u ranoj fazi bolesti.
- Nije uvijek lako znati je li rak ograničen samo na prostatu i može li se izliječiti ili ne.
- Rak prostate u početnoj fazi obično ne pokazuje nikakve simptome.
- Ako je rak prostate otkriven u ranijoj dobi (npr. u 50-im godinama), on će najvjerojatnije uznapredovati i na kraju se odraziti na život i zdravlje te osobe.

Neobične vijesti

- Moguće je imati operaciju na prostati i još uvijek dobiti rak prostate. Operacije benignih povećanja prostate (kao što je operacija kroz mokraćnu cijev, TURP) uklanjaju samo dio prostate. Nakon ove operacije još uvijek se može dobiti rak u preostalom dijelu žlijezde.

Slika 1 – Muški reproduktivni sustav

Ovaj dijagram pokazuje prostatu u dnu mjehura, koja okružuje mokraćnu odvodnu cijev.

Mr PHIP

Prostate
Health
Improvement
Program

Velika prostata ne znači veću opasnost od dobivanja raka prostate.

Koliki je rizik od raka prostate?¹

Za muškarce u 40-im	1 od 1000
Za muškarce u 50-im	12 od 1000
Za muškarce u 60-im	45 od 1000
Za muškarce u 70-im	81 od 1000

- Kod mlađih ljudi je manja mogućnost od raka prostate nego kod starijih ljudi.
- Ali ako ga i dobiju, veća je mogućnost da će prerano umrijeti od toga.
- Razlog tome je što ima više vremena da se rak razvije, a stariji ljudi će vjerojatnije umrijeti zbog drugih razloga¹.

Kolika je mogućnost da dobijem rak prostate?

Ukupne statistike

Rak prostate je drugi najčešći oblik raka kod muškaraca u Australiji, nakon raka kože.

Od 1000 muškaraca u dobi od 50 godina, oko 136 će biti dijagnosticirano da ima rak prostate do 80 godina, a oko 27 će umrijeti od toga¹. Znamo da mnogi stariji muškarci imaju manju količinu raka prostate u svojoj žlijezdi, ali vode normalan život i to im ne stvara nikakve probleme. Ispitivanja pokazuju da 40% muškaraca u dobi od 70 i više godina ima "latentni" ili skriveni rak prostate².

Rizične skupine

Muškarci kojima prijete velika opasnost od raka prostate su oni kojima je otac ili brat (najbliži srodnik) imao rak prostate u ranoj fazi života. Muškarcu čiji je otac ili brat imao rak prostate prijete najmanje dvostruko veća opasnost da će dobiti rak prostate od onih koji nemaju pojavu te bolesti u obitelji. Opasnost je veća ako je više osoba u obitelji imalo rak prostate. Jedna studija navodi da muškarac kojem su dva najbliža srodnika bolovala od te bolesti ima najmanje pet puta veću mogućnost da će je i sam dobiti³. Neki stručnjaci preporučuju da se muškarci kojima prijete veliki rizik redovito pregledavaju već od 40-te godine.

Mali ili umjereni rizik

Muškarčeve godine utječu kako na rizik od dobivanja raka prostate, tako i na to prijete li mu od toga opasnost po život. Rak prostate se rijetko nađe kod muškaraca ispod 40 godina starosti, ako nema pojave te bolesti u obitelji, tako da se ti ljudi smatraju skupinom kojoj prijete mali rizik. Muškarci u dobi od 50 - 79

godina su izloženi malom do umjerenom riziku od raka prostate, (pogledajte polja na ovoj stranici). No ako ga i dobiju, prilično je velika opasnost (dva od tri) da će im to na kraju predstavljati opasnost po život. Uzrok tome je što, iako se većina vrsta raka sporo razvija, u dužem razdoblju (osam i više godina), rak ima dovoljno vremena da uznapreduje. Muškarcima iznad 75 godina starosti prijete niz drugih zdravstvenih problema. Dok će njima najvjerojatnije biti dijagnosticiran rak prostate, najmanja je mogućnost da će to znatno utjecati na njih u preostalom dijelu života.

Kakve se vrše pretrage za rak prostate?

PSA test

PSA je skraćenica za Prostate Specific Antigen (specifični antigen prostate). To je bjelančevina koju luče normalne i abnormalne stanice prostate. PSA se otkriva jednostavnom analizom krvi. Kad je rak prisutan, razina PSA se povećava jer se više bjelančevina izlučuje u krv.

PSA ne potvrđuje imate li zasigurno rak prostate. Samo se kod 4 od 10 muškaraca čiji je nalaz viši od normalnog otkrije rak prostate! Ali ova pretraga je korisna. Ona upućuje na potrebu daljnjih ispitivanja.

PSA se obično polako povećava s godinama. Ali naglo povećanje može izazvati zabrinutost da se možda radi o raku. Mnogi stručnjaci upućuju da se uz PSA test obavi i rektalni pregled. Razlog tome je što sve vrste raka ne stvaraju PSA. Rektalnim pregledom se mogu otkriti neke vrste raka koje se nisu pokazale na krvnim pretragama.

Rektalni pregled

Budući da se rektum (zadnje crijevo) nalazi odmah iza prostate, a rak se obično razvija na toj strani žlijezde, liječnik može ponekad napipati rak kada izvrši pregled prstom u rukavici kroz rektum. Ovaj pregled može biti neprijatan, ali rijetko je bolan. Rektalnim pregledom je teže otkriti rak u početnoj fazi nego PSA testom, tako da je rak otkriven na ovaj način obično veći. Ako se ovaj pregled obavlja zajedno s PSA testom, veća je mogućnost da se otkriju sve vrste raka. No čak i ako su nalazi i jedne i druge pretrage

pozitivni, velika je mogućnost da nemate rak prostate.

Sljedeći korak: Biopsija

Ako ste imali PSA test i rektalni pregled i nalazi i jednog i drugog nisu dobri, sljedeći korak u većini slučajeva je uputiti vas urologu (specijalist za bolesti mokraćnih kanala i prostate). Urolog može ponoviti neku ili više pretraga i razgovarati s vama o tome da postoji mogućnost da se radi o raku. Urolog može preporučiti biopsiju prostate.

Prilikom obavljanja biopsije, ultrazvučna sonda se stavlja u rektum kako bi liječnik mogao vidjeti i nacijsati prostatu. On zatim uzima 8 do 12 uzoraka tkiva prostate iz nekoliko raznih područja žlijezde. Biopsija se obično obavlja pod anestezijom, ali još uvijek može biti neugodno. Postoji mala opasnost da dođe do upale. Daju se antibiotici da bi se smanjila takva opasnost. Možda ćete primijetiti krv iz rektuma ili u mokraći ili u ejakulacionoj tekućini nakon biopsije. To može potrajati neko vrijeme dok se stanje ne smiri.

Biopsija je potrebna da se otkrije imate li rak prostate. Njom se također saznaje u kojem "stupnju" je rak (kojom brzinom bi se mogao razvijati). Kombiniranje podataka PSA testa, rektalnog pregleda i biopsije pomaže doktoru da ocijeni kakvu opasnost vam predstavlja rak po zdravlje i dužinu života.

Od čega se sastoji liječenje lokaliziranog raka prostate?

Ako se rak nije proširio izvan prostate, mogu vam biti ponuđene tri razne vrste liječenja: samo praćenje razvoja događaja (također poznato pod imenom aktivno nadziranje ili budno čekanje) - koje obično odaberu muškarci koji se ne mogu odlučiti koju će vrstu terapije odabrati, muškarci koji imaju preko 70 godina, ili muškarci koji boluju od neke teške bolesti. Drugi mogu odabrati operaciju: radikalna prostatektomija (uklanjanje prostate) je operacija kojom se potpuno uklanja rak - cijela prostata i dio okolnog tkiva. Mogu biti ponuđeni razni oblici radioterapije (zračenje karličnog dijela), uključujući vanjsko zračenje i/ili brahiterapija. Mala doza brahiterapije je vrsta radioterapije gdje se ostavlja radioaktivno "sjeme" u žlijezdi. Sve ove vrste terapija mogu

utjecati na potenciju (sposobnost da se ima erekcija), sposobnost zadržavanja mokraće (uzdržljivost) i na rad crijeva. Mogućnost da se to dogodi je dosta velika - na primjer do 70% muškaraca ima poremećenu seksualnu funkciju nakon operacije,⁴ ali rizik je različit, ovisno o vrsti terapije. Rak prostate koji se proširio iznad područja prostate obično se više ne može izliječiti i može imati jačeg utjecaja na kvalitetu života.

Rano otkrivanje raka prostate i PSA test

Najbolji način otkrivanja raka prostate u ranoj fazi je redovitim obavljanjem PSA testa uz rektalni pregled. Redovitim obavljanjem ovog testa povećava se mogućnost otkrivanja raka prostate dok je on još uvijek zatvoren u prostati, i kada je terapija liječenja do izlječenja moguća. Ako se muškarac odluči da će se podvrgnuti redovitom testiranju, preporuka je većine nadležnih tijela da se testiranje obavlja svake godine nakon navršenih 50 godina života. Ako se rak prostate pojavljivao u obitelji (ocu ili bratu je otkriven u ranim godinama života) liječnik vam može preporučiti da se počnete kontrolirati i ranije, u dobi od 40 - 45 godina.

Program ranog otkrivanja ima i nekih nedostataka. PSA test može biti abnormalan, a vi nemate rak. PSA test može otkriti vrste raka koji ne moraju biti prijeteće po život, a test može i ne otkriti neke vrste raka. Još nismo potpuno sigurni da programi ranog otkrivanja raka spašavaju živote.

U razgovoru sa svojim liječnikom:

1. Iznesite ono što vas brine.
2. Saznajte koliki rizik postoji kod vas.
3. Izvagajte koristi i opasnosti ranog otkrivanja raka (pogledajte tablicu na sljedećoj stranici).

Najbolji način otkrivanja raka prostate je obavljanjem oba pregleda - krvnih pretraga i rektalnog pregleda.

Vaša je odluka hoćete li se pregledati. Vi trebate odlučiti što je najbolje za vas.

Razmislite da zakažete kod svog liječnika duži pregled i porazgovarate o "zdravstvenim pregledima za zdravog muškarca".

KORISTI OD PSA TESTA

PSA test može otkriti rak u ranoj fazi, prije nego što se pojave simptomi.

Rano otkriveni rak prostate dok se još nalazi samo u prostati je potencijalno izlječiv.

Uznapredovali rak prostate se može usporiti, ali se ne može izliječiti.

RIZICI OD PSA TESTA

Neke vrste raka se sporo razvijaju i ne predstavljaju prijetnju po život. Ali njihovo liječenje vam može utjecati na kvalitetu života.

PSA test može pokazati abnormalan rezultat ali vi nemate rak. Možda ćete morati izvršiti biopsiju da se to utvrdi.

Još nemamo čvrste dokaze da rutinsko testiranje spašava živote (to će se možda dokazati u budućnosti).

Fusnote

- 1 Baade, P et al. Med J Aust 182 (2005) in press
- 2 AHTAC 'Prostate Cancer Screening' (1996)
- 3 Steinberg, G. D et al. Prostate 17: 337-47 (1990)
- 4 Harris, R. and K. Lohr. Ann Int Med 137: 917-29 (2002).

© Repatriation General Hospital
April 2005

Muškarci kojima nije dijagnosticirano oboljenje prostate Medicare priznaje PSA test samo svakih 12 mjeseci.

Osobni slučajevi

Jack ima 65 godina i primijetio je da se češće diže po noći i ide na zahod i da mokrenje traje duže nego inače. Njegova žena se zabrinula da bi mogao biti u pitanju rak prostate i natjerala ga je da ode na pregled. Liječnik mu je objasnio da su ti simptomi kod mokrenja dosta česti kod starijih ljudi i obično je tome uzrok povećanje prostate koje nije izazvano rakom. Iako se takvi simptomi kod mokrenja mogu pojaviti u podmaklim fazama raka prostate, u ranim fazama rak prostate obično nema nikakvih simptoma. Nakon razgovora o opasnosti od raka prostate i prednostima i manama tih ispitivanja, Jack je odlučio obaviti test da umiri svoju ženu i ako rezultat bude normalan, ne razmišlja više o daljnjim pregledima.

Eriku je 45 godina i zabrinuo se jer je njegovom 56-godišnjem bratu upravo otkriven rak prostate. On je znao da su muškarcima čijem ocu ili bratu je otkriven rak u ranijoj životnoj dobi skloniji da ga i sami dobiju. Liječnik mu je objasnio da bi rak prostate, ako bi bio otkriven kod čovjeka njegove dobi, vrlo vjerojatno uznapredovao i postao opasan po život. Erik je želio biti siguran da bi se rak mogao izliječiti ako bude otkriven i odlučio je redovito ići na kontrolu. On i žena su smatrali da je to važnije od rizika da se otkrije neki nevažni rak. Liječnik je predložio redovite godišnje kontrole do 75 godina starosti. Preporučio mu je i rektalni pregled.

Peter, star 73 godine, odlučio je da ne želi ići na te preglede. On vodi aktivan život, a seksualni život sa ženom mu je važan za održavanje kvalitete života i ne zna da je itko u obitelji imao rak prostate. Da je išao na pretrage i da nalaz nije bio u redu, i da se ispitivanjima pokazalo da se radi o maloj količini raka, on misli da se ne bi na to vjerojatno ni obazirao.

Kontrola ako obavljate ili ako ne obavljate pretrage

Ako odlučite da želite ići na preglede i želite se nastaviti redovito kontrolirati, ovisno o nalazu PSA testa, trebate obavljati ove pretrage svaku 1-2 godine. Možda ćete htjeti prestati ići na te kontrole kada napunite 75 godina.

Ako odlučite da ne želite ići na te preglede, o toj odluci možete popričati sa svojim liječnikom svake godine ili ako uvidite da su se okolnosti promijenile i da je porastao rizik.

Za više informacija

Serijski Mr PHIP - na internetu na:
www.prostatehealth.org.au

1. Trebam li ići na pretrage?
2. Tumačenje PSA testa
3. Nakon postavljene dijagnoze
4. Praćenje stanja nakon liječenja
5. Hormonska terapija
6. Seksualna funkcija nakon terapije
7. Izvori informacija / Pojmovnik

Internet:

www.prostate.org.au
www.prostatehealth.org.au
www.andrologyaustralia.org.au

Telefon:

Jedinstveni broj za pomoć u pitanjima raka (National Cancer Help-line): 13 11 20

Ove informacije ne služe kao liječnički savjet. Informacije o bolestima prostate se stalno dopunjuju. Potrudili smo se da ove informacije budu važne u vrijeme izdavanja, no vaš liječnik opće prakse ili specijalist vam može dati novije ili drukčije informacije koje više odgovaraju vašim potrebama.